

BALOGH Máté

(*1990) – Erkel Ferenc-díjas, Junior Prima-díjas és Artisjus-díjas zeneszerző, a Zeneakadémia Zeneelmélet tanszékének és Nemzetközi Kodály Intézetének adjunktusa, a triezsti Conservatorio di Tartini vendégprofesszora, a Magyar Zeneszerzők Egyesülete elnöke.

PORTFÓLIÓ

CURRICULUM VITAE

1990-ben született, Győrött. Dunaújvárosban nőtt fel, muzsikás családban.

A Pécsi Művészeti Szakközépiskolában Győrffy István növendéke volt, majd a budapesti Zeneakadémia zeneszerzés szakán tanult, Jeney Zoltán osztályában, ahol 2014-ben kitüntetéssel diplomázott. 2013 novemberétől fél évig Olaszországban, a trieszti Conservatorio di Musica ösztöndíjas hallgatója volt, Fabio Nieder irányításával.

2016-ban Eötvös Péter mentoráltja volt.

2019 májusában a Zeneakadémián DLA doktori fokozatot szerzett. Disszertációjának címe: *Szóllósy András vokális művészete*.

2014-től mint doktorandusz, a Zeneakadémia Zeneszerzés tanszékén hangszerelést, kortárs zenét, partitúraolvasást tanított. 2018 óta a Zeneelmélet tanszéken és a Nemzetközi Kodály Intézetben is tanársegéd. 2020 óta e két tanszék adjunktusa. Emellett a trieszti Conservatorio di Tartini vendégelőadója. Előadásokat tartott továbbá az USA-beli University of Alabamán, valamint a Shanghai Zeneakadémián és a lipcsei Mendelssohn Akadémián.

2018-ig az UMP Editio Musica Budapest főszerkesztője volt.

Számos hazai és nemzetközi zeneszerzőverseny győztese. 2010-ben a Színház- és Filmművészeti Egyetem, egy évvel később pedig a Zeneakadémia és a Nemzeti Énekkar zeneszerzőversenyét is megnyerte. Az Új Magyar Zeneszerző Fórum Zeneszerzőversenyen 2013-ban és 2015-ben is elhozta az 1. díjat. A későbbi években díjakat nyert többek között Ostravában, Brüsszelben, Milánóban, Mannheimben, Pekingben és Los Angelesben. Az 1. Budavári Beethoven zeneszerzőverseny 2. díjasa. Legutóbb a Prágai Microtonal Institute Zeneszerzőversenyét nyerte meg, Horn Speech 2023 című darabjával.

Műveit Európa-szerte, valamint Törökországban, Kínában, Tajvanon, Japánban, az Egyesült Államokban és Kanadában is előadták. 2017-ben a zürichi Tonhalléban Eötvös Péter vezényelte Jam Quartet című munkáját. A Kínai Népköztársaság több ízben darabot rendelt tőle. Legutóbb a Shanghai Fiharmonikusok játszották Odes című művét, amit a kínai Si King konfucionista gyűjteményből vett szövegre komponált. 2018-ban a Pesti Vigadóban az NKA fennállásának 25 éves évfordulója alkalmából elhangzott Melodiemusik című műve, a Liszt Ferenc Kamarazenekar előadásában. 2019-ben a japán-magyar diplomáciai kapcsolatok 150 éves fennállása alkalmából elhangzott egy nagyszabású kompozíciója a tokiói Bunka Kaikan-ban. Ugyanebben az évben az USA-beli Alabama állam rendelt tőle szimfonikus darabot, az állam 200. születésnapja alkalmából. 2020 februárjában a londoni Trinity Laban Conservatory meghívott zeneszerzője volt.

2021-ben a Győri Filharmonikus Zenekar rezidens zeneszerzője. Több szimfonikus művet is komponált az együttesnek, melyek közül kiemelkedik 1. szimfóniája.

Zeneszerzői munkásságát 2016-ban Artisjus-díjjal, 2018-ban Junior Prima-díjjal díjazták. 2019-ben a Fidelio.hu beválogatta a magyar kultúra 50 legmeghatározóbb arca közé. 2022-ben Erkel Ferenc-díjat kapott.

2021 májusától a Magyar Zeneszerzők Egyesülete elnöke. Emellett tagja az Artisjus Küldöttgyűlésének és a Komolyzenei Szerzői Véleményező Bizottságának is.

Részletes műjegyzék: <https://baloghmate.com/hu/muvek/>

Honlap: www.baloghmate.com

Wikipedia: https://hu.wikipedia.org/wiki/Balogh_M%C3%A1t%C3%A9

YouTube: <https://www.youtube.com/@birkaduda1/videos>

SoundCloud: <https://soundcloud.com/m-t-balogh-2>

ZENESZERZŐI DÍJAK, ELISMERÉSEK

2010: A Színház és Filmművészeti Egyetem dalversenye - 1. díj

2011: A Zeneakadémia zeneszerzőversenye - 1. díj

2011: A Nemzeti Énekkar Zeneszerzőversenye - 1. díj

2013: Eötvös Péter kortárs zenei alapítványa operapályázatának egyik győztese

2013: Új Magyar Zenei Fórum - 3.díj (Notturmi a L című darabjáért)

2014: European Composer and Songwriter Alliance pályázatának egyik győztese (Luca Marenzio in Salzburg című munkájával)

2015: GENERACE Composer Competition (Ostrava) kiemelt különdíjasa (A világ útvesztője és a szív paradicsoma című munkájával)

2015: A Fondazione Spinola Banna per l'Arte zeneszerzőpályázatának győztese (BABE[urope]L című munkájával)

2015: Új Magyar Zenei Fórum - 1. díj (Melodiemusik) és 2. díj (Quintet), valamint számos különdíj

2016: Artisjus-díj (Az Év Junior Komolyzenei Alkotója 2015)

2017: A Szlovén Nemzeti Énekkar pályázatának egyik győztese

2017: GENERACE Composer Competition (Ostrava) kiemelt különdíjasa (Quartet pour la fin du jam című munkájával)

2017: Új Magyar Zenei Fórum - 1. díj (Pseudomarsch c. munkájával), valamint számos különdíj

2018: I. Budavári Beethoven Zeneszerzőverseny: 2. díj (Játék c. munkájával)

2018: Junior Prima Díj

2019: Fidelio Kult50 – A magyar kultúra 50 meghatározó arca

2020: GENERACE Composer Competiton (Ostrava) – 3. díj (Bahnmusik c. munkájával)

2020: A Central European String Quartet zeneszerzőversenye „Support Excellence” díja (Recitativo prosecco c. művéért)

2020: 1. Salvatore Quasimodo Dalverseny – 1. díj

2021: 2. Impronta Composer Competition (Mannheim) – 3. díj

2021: Gilgamesh International Composer Competition (Los Angeles) – 5. díj

2022: Erkel Ferenc-díj

2023: A MicroFest Prague Zeneszerzőversenye – 1. díj

FŐBB BEMUTATÓI

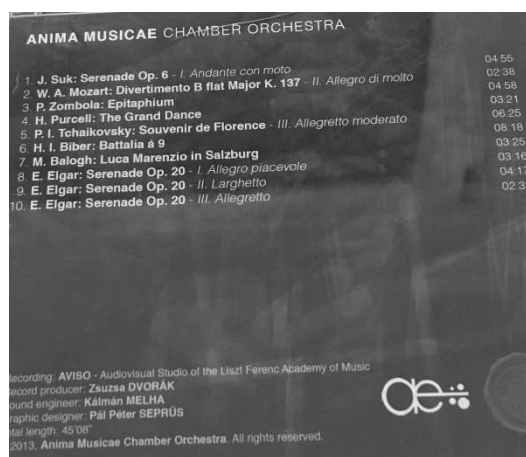
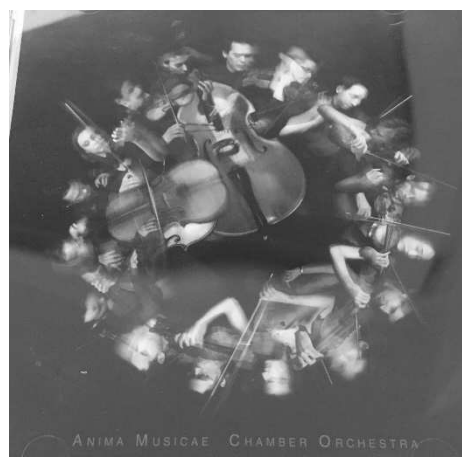
1. Vonószenei mű a brüsszeli BOZAR-ban

2015-ben az Európai Zeneszerzők és Szövegírók Egyesülete (ECSA) által kiírt zeneszerző-pályázatot négy vonószenei mű nyerte meg. Az egyik nyertes mű (egy finn, egy brit, és egy macedón darab mellett) Balogh Máté *Luca Marenzio in Salzburg* című munkája.

A darab 2015. február 27-én bemutatásra került a rangos brüsszeli *BOZAR*-ban, a belga *Sturm und Klang Ensemble* előadásában.

Később elhangzott Ostravában, és több ízben Budapesten is, az Anima Musicae Kamarazenekar előadásában. Az együttes 2014-ben CD-re is vette a darabot. A felvételen a szerző vezényel.

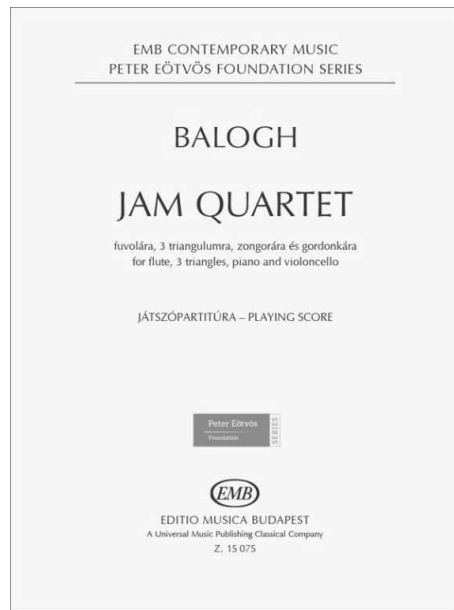

2. Jam Quartet a zürichi Tonhallében

2017. június 26-án a zürichi tonhallében, az Eötvös Péter Kortárs Zenei Alapítvány szervezésében Kurtág György, Eötvös Péter, Bella Máté és Tornyai Péter művei mellett Balogh Máté Jam Quartet című fuvalóra, csellóra, triangulumokra és zongorára írt kamaradarabja is elhangzott. A koncerten Eötvös Péter dirigált.

A művet az Editio Musica Budapest is kiadta.

Később többször elhangzott Magyarországon is, többek között a Nemzeti Filharmonikusok kortárs zenei koncertsorozatának egyik elemeként, 2019-ben.

3. Megrendelések a Kínai Népköztársaságból

Balogh Máté 2016-ban részt vett egy kínai népzenei tanulmányúton, amelynek keretében másfél hónapot töltött Kína különböző tartományaiban (Tibettől Pekingig). A tanulmányút végén a Kínai Népköztársaság Kulturális Minisztériuma rendelt tőle egy nagyzenekari darabot.

E nagyszabású mű a konfucionista Si King versgyűjtemény szövegére készült el, kínai nyelven, szoprán szólóra és szimfonikus zenekarra. 2017 decemberében volt a bemutatója Shanghaiban, a Shanghai Filharmonikusok előadásában.

Balogh Máté próbál a Shanghai Filharmonikusokkal

Később, 2018-ban e mű egyik tétele elhangzott a Janus Pannonius Nemzetközi Irodalmi Nagydíj budapesti átadóján, a BMC-ben, a díjazott, Yang Lian jelenlétében.

Shijing Songs

PRIMA PARTE
 Text: Shī Jing (詩) / 2. ♩=55 (♩=110)
 (1100 B.C.)

Máté BALOGH
 (*1990)

1 *mf sempre*

Solo

Gé zhī tán xī, shī yú zhōng - gǔ.

5 Wood blocks

p *mp* *mf* (*>*) *mp* *f* *mf* *<*

A nagy sikerre való tekintettel a shanghai zenekar még egy darabot rendelt a szerzőtől, ennek bemutatójára szintén Shanghaiban került sor, 2019 decemberében.

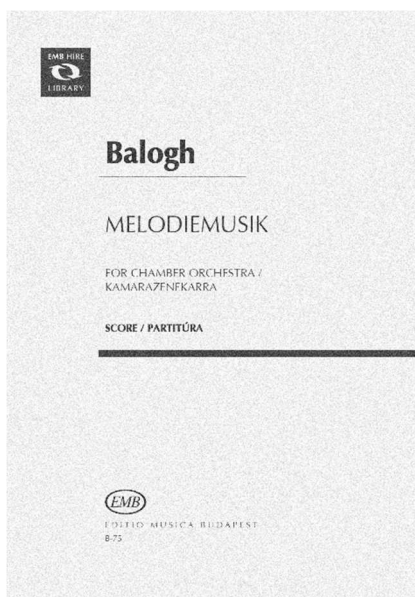
4. Az NKA 25 éves fennállása alkalmából rendezett est a Vigadóban

2018. szeptember 25-én az NKA fennállásának 25. évfordulója alkalmából rendezett koncertet a Liszt Ferenc Kamarazenekar. A program Bartók *Divertimentó*jából, Orbán György *Búcsú Rasumoffsky gróftól* című vonószenekari művéből, illetve Liszt *Malediction* című versenyművéből állt, amelyben Balog József működött közre. E programba illeszkedett Balogh Máté *Melodiemusik* című kamarazenekari munkája, a szerző vezényletével.

Balogh Máté a Liszt Ferenc Kamarazenekarral próbál

Balogh e variációs darabját Bartók *Zene...* című művének híres fugatémájára írta. Korábban megnyerte vele a 2015-ös Új Magyar Zeneszerző Fórum Zeneszerzőverseny 1. díját, valamint számos különdíját. Az EMB is kiadta.

5. Szépművészeti Múzeum – Antik Ünnepek 2018

Balogh Máté 2017-ben kapta a felkérést a Szépművészeti Múzeumtól egy ógörög zenei projekt (Mousziké – az antik zene hangjai) megvalósítására. Ennek egyik része egy zenemű létrehozása volt Euripidész Antiopé című, töredékesen fennmaradt drámájának felhasználásával. Az így elkészült Antiopé-töredékek című munka az Euripidész-dráma kilenc töredékét használja fel. A zenei anyag ugyanúgy töredezett, mint a ránk maradt szöveg, mégis beleképzelhető egy nagy ívű formába, mint ahogy a szövegrészleteket is összetartja a háttérben húzódó mitológiai történet.

E mű nem a vélt ógörög zene stílusimitációja, hanem az Euripidész-szöveg kérdéseire is reflektáló kortárs alkotás, habár a szerző zenei nyelvén kétségkívül nyomot hagyott az antik zene tanulmányozása.

A művet Molnár Anna, Darázs Renáta, Szalai András és az Euripidész Kamarakórus mutatta be.

A kapcsolódó kiállítás keretében a szerző ógörög dallamrekonstrukciói is meghallgathatók voltak.

6. A magyar-japán diplomácia kapcsolatok 150 éves fennállása alkalmából rendezett bemutató Tokióban

A tokiói székhelyű Okamura zenei szövetség is darabot rendelt Balogh Mátétól. A 12 gongra, és basszushangszerekre elkészült nagyszabású munka bemutatója a tokiói Bunka Kaikanban volt, 2019 márciusában.

Balogh Máté és együttese a tokiói Bunka Kaikanban

A *One Hundred Famous Views of Edo* című darab később a Budapest Music Centerben is bemutatásra került. A mű rádióközvetítései nyomán Ryoko Aoki japán operaénekes zenés monodrámát rendelt Baloghtól. A szerző jelenleg ezen a darabon dolgozik. A mű Matsuo Basho útinaplói alapján készül, japán nyelven. Tervezett bemutatója 2020 júliusában lesz, Tokióban.

Dedicated to Ryoko Aoki

Matsuo Bashō's Song

JAPANESE VERSION

1st DAN

Máté BALOGH
(*1990)

1 Very slow
♩ = 40-50

pp *sempre*

Noh-singer

Possible realization of pitches

U → I A A - O A → U I

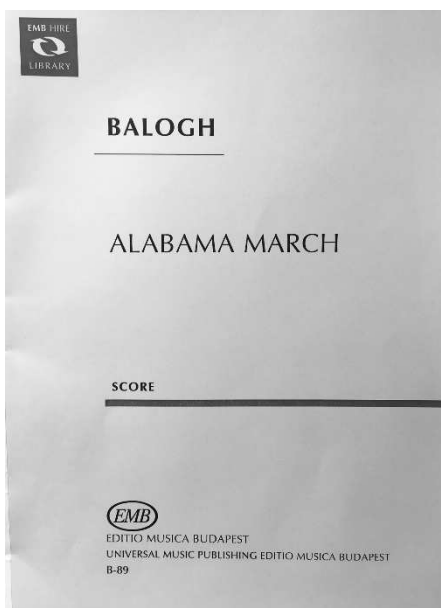
7. Az USA-beli Alabama állam megrendelése

2019 szeptemberében volt a bemutatója Balogh *Alabama March* című szimfonikus zenekari művének, amelyet Alabama állam 200. születésnapjára írt. A művet az állam fővárosában, Huntsville-ben mutatták be, a Huntsville Symphony Orchestra közreműködésével, Gregory Vajda vezényletével.

Az Alabama March főpróbája, Huntsville-ben.

Ezt a művet is kiadta az EMB. Magyarországi bemutatójára a tervek szerint 2020 novemberében fog sor kerülni, a Zeneakadémia Nagytermében, a Budafoki Dohnányi Zenekar és Rajna Martin által.

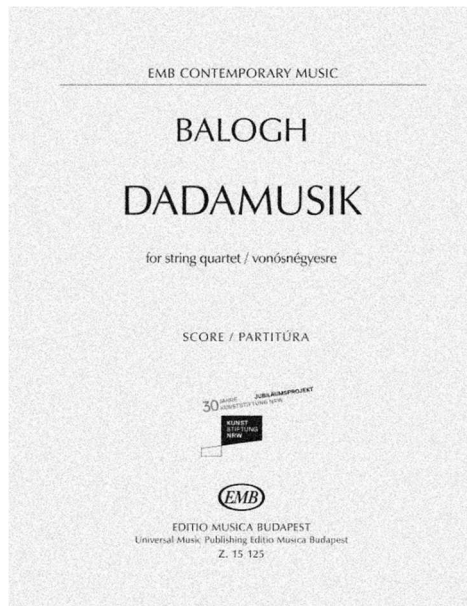
8. Vonósnégyesek Düsseldorfban

Az Észak-Rajna-Vesztfáliai Kulturális Alap (NRW-RV) fennállásának 30 éves évfordulója alkalmából négy magyar zeneszerzőtől, Varga Judittól, Solti Árpádtól, Tornyai Pétertől és Balogh Mátétól rendeltek egy-egy vonósnégyest. Az ősbemutatóra a német Asasello Quartet közreműködésével került sor, Düsseldorfban, 2019 decemberében. A zenedarabokhoz az osztrák Stephanie Thiersch és salzburgi balettegyüttese készített

ihletett koreográfiát. A produkció egy hónappal később a Budapest Music Centerben is bemutatásra került.

Balogh *Dadamusik* című kvartettjét a svájci dadaista költő, Kurt Schwitters híres halandzsza-verse, az *Ursonate* feldolgozásaként készítette el. E munkát is kiadta az EMB.

9. A londoni Laban Trinity Conservatory meghívott zeneszerzőjeként

Rivka Golani, a londoni Laban Trinity Conservatory brácsaprofesszora gálaestet tartott brácsazenekarra (sic!) komponált kortárs művekből. Az esten ő és Bársony Péter, a Liszt Akadémia brácsaprofesszora mint szólisták léptek fel, őket a két tanszék hallgatóiból

alakult brácsazenekar kísérette. A gálakoncert 2020 februárjában valósult meg, a londoni Greenwich Chapelben.

A széleskörű műsor részeként elhangzó *Song For The Persecuted* című Balogh-mű az alábbi Máté-evangéliumi szöveg zenei asszociációja: „Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért, mert övék a Mennyek országa.”

Dedicated to Rivka Golani & Péter Bársony

Song For The Persecuted

for violasextet

FIRST PART

1 ♩=50 *ma sempre parlando, quasi poco a poco più agitato al fine*

Máté BALOGH
(*1990)

INTERJÚK

HÍREK

MENÜ

2021-02-03

PROGRAMOK <

INTERJÚK

BALOGH MÁTÉ: „A KORTÁRS KOMOLYZENE MOST LEGINKÁBB REZERVÁTUMOKBAN ÉL”

Balogh Máté a fiatal zeneszerző-generáció egyik legelmélyültebb és legkreatívabb alkotója, aki a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem adjunktusaként és a Nemzetközi Kodály Intézet zeneelmélet tanáráként már saját nemzedékének legfiatalabbjait tanítja. Itthon és világversenyeken szerzett díjait felsorolni is képtelenség volna, művei rendre nemzetközi színpadokon szólalnak meg. A BMC-hez is több szállal kötődő zeneszerzővel folytatjuk interjúsorozatunkat.

Mi a zeneszerzés: teremtés vagy közvetítés, önkifejezés vagy önátadás?

Hans H. Eggebrecht német zenetudós *Mi az, amitől a zene olyan szép lesz?* című esszéjében arra jut, hogy lehetetlen megfogalmazni, mitől szép zene a szép zene. Ám hozzáteszi: mégis

mindannyian tudjuk, hogy létezik érintés, áramütés szerű érzés, legmagasabb fokú elragadtatás. van! Számomra a zeneszerzés nem más mint ennek a keresése. Azért nem tudom teremtésnek hívni, mert a zenei szépség érzete jól ismert mindenki számára, nem én találtam ki. Azért vagyok zeneszerző, mert sokat tanultam és tanulok a zenei formáról és tartalomról, ismerem az utakat és módokat, amelyeken keresztül meg lehet találni és fel lehet tálni a zenei szépséget. Hívhatjuk ezt katarzissnak is, vagy, ahogy olasz mesterem, Fabio Nieder találóan mondta egyszer: „il Dunque”, vagyis „a Tehát”. Persze itt meg lehetne említeni, hogy minden szépség-érzet más, de azt hiszem, csak akkor lehet igazán hiteles zeneszerzésről beszélni, ha a darabból kiérződik, hogy akkor és ott az az egyetlen lehetséges szépség-érzet.

Mi volt az első élmény, ami arra sarkallt, hogy saját zenét írj?

Anyám zongoratanár, apám pedig a Dunai Vasmű Tűzoltózenekarának karnagya volt. Ennek megfelelően első darabjaim zongora improvizációk voltak, katonainduló stílusban. Az első olyan mű, amit le is írtam, a *Kurucok győzelme a labancok felett* című vonószene-kari darab, amiben a csárdás legyőzi a keringőt. Szerencsére később elveszett a füzet, amibe írtam, így hamar feledésbe merült. Azt hiszem tehát, a

családi-zenei közeg volt az, amire a zeneszerzésre sarkallt.

Zeneszerzőként milyen a viszonyod az időhöz?

Zeneszerző-állampolgárként nincs meglepő viszonyom az időhöz: óra szerint élek, elviszem a gyereket az óvodába, letanítom az óráimat, elkések a gázszámlák befizetésével. A komponálással eltöltött idő viszont valóban nem egzakt: néha a feleségem szól rám, hogy reggeli! – pedig még nem is vacsoráztam. A kétféle időérzet viszonya valami olyasmi, mint a klasszikus operákban a recitativo és az ária közötti alapvető különbség. A recitativo a színpadi időben játszódik, pont annyi idő telik el benne, amennyi időbe beletelik végigmondani az adott párbeszédet. Ezzel szemben az áriákban valamiféle szubjektív idő működik, kimerevítve a szereplő személyes-belső történéseit, néha ugyanazt a szöveges frázist ismételve hússzor egymás után. A zeneszerzői egzisztencia azért nehéz, mert a komponálási próbálkozást-farigcsálást bele kell illeszteni egy állampolgári órarendbe. Sokszor említik, hogy a kortárs zeneszerzők közül ma nagyon kevesen szabadúszók, mindenkinek van valami állása. Ez igaz, de ez nem az anyagiak miatt rossz, hanem a recitativo-idők és az ária-idők egymásra rakódása miatt. Mint a *Trisztán és Izolda*-ban. Konfliktusos helyzet.

Az alkotói folyamatban mi az a valóság, a hangzás vagy a zenei dramaturgia?

MENÜ

A zenei dramaturgia a hangzás időbeli változásának okozata. Ilyen értelemben a hangzás logikailag előrébb való, de nem lehet fontosabb, hiszen a zenei dramaturgiát szolgálja. *Pseudomarsch* című darabomban szerettem volna valahogy érzékeltetni, hogy hamarosan vége van a darabnak. Az adott ponton meglepetésszerűen teljesen megváltoztattam a hangzást: két összeütös cintányér „szólózik” vagy egy percig, mindenféle ritmusban. Ezt a módszert egyébként Mozarttól loptam: a KV. 533-as F-dúr zongoraszonáta zárótételének legvégén hirtelen a zongora legmélyebb regiszterében tér vissza a téma. Ezzel jelzi nekünk Mozart, hogy minden dimenziót kimerített már: vizslát. Egyébként úgy gondolom, hogy a hangzás mindig törvényszerűen okozza a zenei dramaturgiát, ez nem döntés kérdése, így működik a homo sapiens füle.

Mi volt a legnagyobb zenei rejtély, amivel eddigi pályád során találkozta és/vagy megoldotta?

Sikerült megfejtetem, hogy miért hallgatták meg négymilliárdszor a *Gangnam Style* című koreai popszámot a YouTube-on! Olyannyira megoldottam ezt a rejtélyt, hogy rendszeresen tanítani is szoktam. Itt van ugyanis ez a nagyon tipikus, unalmas popszám. Az énekes

PROGRAMOK

hangja képzetlen és préselt, a harmóniai háttere – mit mond, nincs harmónia háttere, inkább csak vályogfal, és az elektronikus dobfelszerelés hangszínét is kényelmetlen hallgatni. Mégis, az egyik leghallgatottabb zenedarab valaha. Miért? Rájöttem, hogy egyetlen momentum miatt van az egész: van benne egy ütemnyi indokolatlan szünet. Visszautalva az előző kérdéshez: ez a szünet dramaturgiailag nagyon fontos helyen van, a forma kulminációja, vagyis az „Oppan Gangnam Style” refrén indulása előtt (1:07-nél). Ez a megszokottnál hosszabb szünet – főleg az előzményekben hallható fokozás után – szinte elviselhetetlen feszültséget kelt a hallgatóban, aki így a refrén indulását kielégülésként éli meg. Ügyes húzás, nem mondom. Már vagy százszor meghallgattam, és még mindig ugyanaz a hatás.

Milyen jelentőséget tulajdonítasz a címeknek?

Nagy jelentőséget tulajdonítok: egy jó cím fél siker. Ennek ellenére néha nem vagyok elég körültekintő a címekkel. Amikor az Alabamában található Huntsville-i Szimfonikus Zenekar rendelt tőlem egy indulót, logikus volt, hogy *Alabama March*-nak nevezzem el. Kifejezi a bemutató és megrendelő helyét és a darab műfaját. Sőt, kicsit utal is Kurt Weill *Alabama Song*-jára, amivel talán van is szellemi rokonsága. Egyszóval főnyeremény címnek

MENÜ

PROGRAMOK

gondoltam. Erre a bemutató után kiderült, hogy 1965-ben volt egy afro-amerikaiak jogaiért küzdő tüntetéshullám, amit *Alabama March*-nak hívtak. A darabom bemutatója után sokan azt gondolták, hogy a művem a tüntetéssel kapcsolatos, sőt, ami rosszabb, paródiának hitték. A másik hiba, amit el szoktam követni, hogy „túlintellektualizálom” a címeimet. Pl. a Horváth Bélának dedikált oboaversenyem címe: HautBOis(N-MOT). Így utólag belátom, hogy aki erre a címre ránéz, azt kitöri a frász. És később már hiába magyarázom, hogy az oboa franciául hautbois, plusz ott van a bon mot. Önkritikát is gyakorolva tehát azt mondom: a jó cím világos és minden mellékjelentésében is működik.

Az előadó személye – ha már ismert – befolyásolja-e a megszülető mű milyenségét?

Az ideális nyilván az lenne, ha nem befolyásolná. Az én valóságom az, hogy legtöbbször egy adott előadó adott koncertjének adott programjába komponálok, így nem csak az merül fel, hogy mit tud vagy szokott játszani az előadó és miben érzi jól magát, hanem hogy a koncert mely részére kerül a mű, első darab-e, záródarab-e, két lassú darab közé kerül-e, stb. Ez mind befolyásolja a darab milyenségét, sőt a későbbi előadásokban való helyiértékét is. De a *Máté-passiót*, vagy a *Kis éji zenét* sem lehet bárhol, bármikor előadni. A kérdésre pontosan válaszolva: a teljes

műjegyzékemben egyetlen olyan van, ami kizárólagosan kapcsolódik előadóhoz, a Varga Oszkárnak dedikált *Oscar Speech*. Ez a darab azért íródott, hogy Oszkár előadja. A többi művem bárki előadására készült.

A komoly- és a kortárszene értése, befogadása feltételez-e előzetes felkészültséget a hallgató részéről?

Bármely művészeti alkotás befogadása feltételez előzetes felkészültséget. Ha nem tudunk olvasni, vagy nem tudunk magyarul, nem fogjuk érteni Arany Jánost. Ha még nem láttunk egyiptomi piramist, nem tudjuk mi az: ufo, hegy, vagy kortárs épület. Egy remek zongorista barátom mesélte, hogy amikor Indiában koncertezett, elszállingóztak az emberek a koncertjéről, mert untatta őket Beethoven. Nem volt hozzá kapcsolódási pontjuk, ők a hatórás rága-koncertekhez vannak szokva, ahol – európai füllel – alig történik valami izgalmas. Az avantgárd kortárszene reflexrendszerének elsajátításához is kell tapasztalat, de szerintem ez nem – ez sem – kíván sok erőfeszítést. Elég megnézni a BMC közönségét! Rengeteg „civil” vált állandó hallgatóvá. Több száz ember. Tudok velük beszélgetni, érteően nyilvánulnak meg a koncertek után. És nem kellett hozzá doktorátus. Annyi kellett csak, hogy ötször elmenjenek ilyen koncertekre. A beavatókoncertek azért szükségesek, mert ilyen művek ritkán fordulnak elő a „természetben”. A

Gangnam Style-féle darabok
túlszaporodtak, akkor is szeml
velünk, ha nem akarjuk. A kortárs
komolyzene most leginkább
rezervátumokban él.

MENÜ

**Ha választhatnál, melyik zeneszerzővel
találkoznál a múltból?**

Arnold Schönberggel. Úgy képzem,
nagyon hasonlóak vagyunk.
Természetesen nem minőségileg értem,
hanem a munkánk természetét tekintve.
A romantikus gesztusrendszerből jön
minden, amit csinál. Tendencia,
fejlődés, Höhepunkt. Mégis minden
darabjában megvan az igény, hogy
újszerű legyen. Még a legutolsó
kórusműve is, a Dreimal Tausend Jahre
– micsoda hangzás! Sose hallottam ilyet
máshol. Emellett nagyon fontos volt
neki a tanítás, azt hiszem, nem túlzás azt
mondani, hogy – Leopold Mozart mellett
– a zenetörténet legnagyobb hatású
tanára. A napi zeneszerzői rutin minden
tanulását le tudta szűrni, meg tudta
fogalmazni és át tudta adni. A
zeneelmélet-könyveit heti
rendszerességgel forgatom. Nem
mindennel értek egyet! Mégis nagyon
inspiráló, szívesen vitáznék vele. Van
néhány videófelvétel róla, angolul
beszél: szimpatikus, tiszta, világos és
megfontolt. Van valami apai nyugalom a
hangjában. A találkozásunk ideális
helyszíne egy hosszú hajóút volna,
mondjuk Európából Amerikába. Az 10-
15 nap, ennyivel meg lennék elégedve.

PROGRAMOK <

MENÜ

**Egy helyütt azt nyilatkoztad, m...
érdekel a művek filozófiai mögöttese, a
üzenet, a tanítás. Te magad is
üzeneteket közölsz zenei áruhában?**

Ezt mondtam volna? Ha igen,
félreérthetően fogalmaztam. Nem
tartom szerencsésnek bármilyen
verbalizálható üzenetről beszélni a zene
absztrakt szintjén. Ha lehetne konkrét
üzenetet közölni, akkor az szöveg lenne,
nem zene. (A legújabb
irodalomtudomány egyébként már
abban is bizonytalan, hogy lehet-e
szöveges formában konkrét üzenetet
közölni.) Ettől függetlenül valóban igaz,
hogy nagyon sokszor irodalmi, vagy
filozófiai indíttatásúak a műveim. Ez
pusztán abból fakad, hogy a napi
rutinom része az olvasás, ezzel
találkozom, ebből táplálkozom. E
darabok esetében a célom a szövegi
összefüggések kibontása, a zenei
végtelenbe – tehát végtelen
jelentésmezőbe – való átemelése. 7
*Anthem*s című cselló-zongora darabom
Esterházy Péter *Hét hangya* című
novellájának zenei feldolgozása. De nem
gondolom, hogy feltétlenül ismerni
kellene az Esterházy-szöveget ahhoz,
hogy befogadható legyen a mű. A szöveg
a zene belső programja, akár úgy is
tekinthetünk erre a kapcsolatra, mint
ami műhelytitok, tehát az én dolgom.
Ha a közönség mégis megismeri a
szöveget, az persze lehet egy plusz
érdekesség, de ez valójában a darabon

PROGRAMOK <

kívül van, körülbelül csak olyan
mint amikor megtudjuk Beeth
hogy szerelmes volt egy adott
komponálásakor.

MENÜ

**Jeney Zoltán volt az első számú
mestered a Zeneakadémián. Mi a
legfontosabb hagyatéka számodra?**

Jeney valódi Mester volt, a szó
klasszikus, nagybetűs értelmében. Azt
hiszem, a legfontosabb hagyatéka a
mindenre kiterjedő érdeklődés és a
teljes – pozitív és negatív –
előítéletmentesség. Mindezt elérni
szimpatikus cél, ám egyelőre távol
vagyok tőle.

**Úgy fest, erős kötődésed van a keleti
zenéhez, több ízben komponáltál a
keleti filozófiák által inspirált
zeneművet. Mi az, amit a keleti
zeneszemléletből átemeltél saját
világodba a nyugati klasszikus zene
mellé?**

2012-ben, az Új Liszt Ferenc
Kamarakórus tagjaként jártam először
Kínában. Nagyon meghatározó élmény
volt, Tienanmen tér, Tiltott Város,
nagyfal. A kínai nagyfal minden
szakaszának együttes hossza
meghaladja az 50.000 km-t! Ebbe ott, a
falon állva belegondolni elementáris
élmény, és alapvetően megváltoztatja az
ember formáról alkotott elképzeléseit.
Néhány évvel később sikeresen
jelentkeztem egy zeneszerzői
pályázatra, aminek keretében egy

PROGRAMOK
<

hónapot Kínában tölthettem, a
népzenei tanulmányút kereték
Körbejártuk Kínát, Pekingtől Tibetig.
Sok barátságot kötöttem, és műveket is
komponáltam. Később a Shanghai
Zeneakadémia vendégelőadóként is
meghívott, a Shanghai Filharmónia
pedig két darabot is rendelt tőlem. Így
bár valóban szoros kapcsolatom alakult
ki Kínával, – főleg pedig a konfucionista
és csan-buddhista filozófiával, – európai
ember vagyok, európai kulturáltsággal
és reflexekkel, ezt nem tudom és nem is
akarom megváltoztatni. A keleti
filozófiák mint „érdekes tárgyak”
kapcsolódnak az ide vonatkozó
darabjaimhoz. Ez sok esetben egy jól
működő konfliktus: a keleti szemlélődés
és cél-nélküliség termékenyítő módon
hat a nyugati fejlődés és individualista
törtetés ideájára. És viszont. Nem
hiszem, hogy mindez több lenne
Debussy gamelán-élményénél, vagy
Bartók arab zenei benyomásainál. Talán
ide kapcsolódik, hogy nemrég fejeztem
be egy nagyszabású noh-monodramát
japán nyelven, amit a 17. századi
buddhista szerzetes, Matsuo Basho
útinaplói alapján írtam. A mű
ősbemutatója idén május 14-én lesz
Tokióban, – a vírushelyzetből adódóan
ebben az esetben pozitíve – élő
közvetítéssel. Azt hiszem, ebben a
műben is ennek a konfliktusnak, vagyis
a szövegben rejlő keleti, és a bennem
rejlő nyugati világ ellentmondásainak
jártam utána.

MENÜ

PROGRAMOK
<

A zenéd spiritualitása is itt gyökerezik?

Számomra minden zene *per definitionem* spirituális. Vagy, Spiró György kedvenc szavát idekeverjem: irracionális. Jó, nem bánom, bizonyos értelemben még a *Gangnam Style* is, de csak az ütemnyi szünet miatt.

Egészen fiatal korod óta tanítasz is. Mit tanulsz a tanítás által?

Az alapvető élményem a tanításban valóban a tanulás. A Monty Python *Gyalog galopp* c. remek filmjében van az a jelenet, amikor a bölcs csak akkor engedti át Arthur királyt és kíséretét a hídon, ha megfelelően válaszolnak bizonyos kvízkérdésekre. Általában nem tudnak válaszolni, és ezért meg kell halniuk. De amikor Arthur király kapja a kérdést, hogy „mekkora egy töketlen fecske átlagos repülési sebessége?”, egyből visszakérdez: „az attól függ, európai, vagy afrikai fecskéről van szó?” Mire a bölcs nem tud rá válaszolni, és így neki kell meghalnia. Ez a jelenet – mint a Monty Python-életmű általában – rendkívül találó. A tanítás olyan alapvető kérdések megválaszolására készítet, amire valóban csak akkor lehetek képesek, ha a lehető legmélyebben értem az adott témát, akár csak a saját kérdésemet is. Ezekben a hónapokban egyébként – amolyan schönbergi mintára – egy bécsi klasszikus formatani egyetemi példatáron dolgozom. Ennek a munkának az a legnagyobb tanulsága, hogy tisztázva az alapvető bécsi

PROGRAMOK

klasszikus formai jelenségeket zeneszerzői munkámban is: látok, tudatosabban tudok döntenem. Talán furcsán hangozhat, de egy ideje úgy érzem, a tanítástól jobb zeneszerzővé váltam.

Hogyan kezeled a vírushelyzettel járó koncerthiányos időszakot, és mik a zeneszerzői terveid?

A rengeteg ismert probléma mellett úgy látom, nagyon sok előnye is van a dolognak. Nemrég játszottuk például Vidovszky László *Schroeder halála* című preparált zongorára írt művét a Zeneakadémián. Az élő közvetítés felvétele azóta felkerült a YouTube-ra, és több mint kétezren megnézték. Vajon eljöttek volna ennyien erre a koncertre? A beavató jellegű koncertek is szélesebb nyilvánosságot tudnak kapni: a Facebookon kommentelhetnek az emberek koncert közben, vagy – mint az Átlátszó Hang Fesztiválon sok esetben – utána ZOOM-közösségtalálkozót lehet tartani. Sokan mondták már, de én is mondom – ezeket a tanulságokat majd le kell vonni és be kell építeni a vírusmentes időszakban is. Egy biztos, a zeneszerzői rutint nem változtatta meg a karantén, ugyanazt csináljuk, mint eddig, egyedül ülünk a zongoránál és próbálkozunk. Jelenleg sok feladat áll előttem. A távolabbi jövőben körvonalaázódik egy opera, *Tolsztojk* munkacímmel, aminek Rajk Judit írja a librettóját. Közelebb fókuszálva, a már említett Varga Oszkárnak és az UMZE

Kamaraegyüttesnek készül egy hegedűverseny, az európai bol archetípusok különböző zenei megjelenéseit célozva meg. A napokban éppen elkészültem a Szalai Andrásnak és a Concerto Budapestnek dedikált *Címbalomversenyemmel*. A tervek szerint mindkét versenymű bemutatója idén lesz, a BMC-ben. Mi más lehetne tehát a végszó, minthogy Hajrá BMC!

Kérdezett: Szász Emese
Címlapkép: Végső Zoltán

„48 év múlva már tudni fogok kínaiul” – beszélgetés Balogh Máté zeneszerzővel

Kondor Kata 2022.05.02. 09:25 AJÁNLOM

Szándékosan posztmodern témákat választ, mondja Balogh Máté, minden művében az érdekli, hogyan lehet új köntösben, a személyes látásmódon keresztül megmutatni a régebbi korok formáit. A fiatal komponistával a készülő műveiről beszélgettünk, és arról is, miért tanul kínaiul.

fidelfo

Mikor tavaly nyáron felkért a zenekar, abban egyeztünk meg, hogy inkább nagyobb szabású darabokat írok a számukra, ami eddig nem volt jellemző rám. Az első munkám, még szeptemberben, egy szimfonikus nyitány volt. Rajna Martin karmester lelkiismeretesen betanította, és a zenekar is nagyon komolyan vette, így jó élmény volt a koncert. Most két művön dolgozom egyszerre. Az egyik egy szimfónia, aminek június elején lesz a bemutatója.

Rendkívül érdekel, hogy ez a műfaji megjelölés milyen elvárásokat támaszt a közönségekben, és én hogyan tudok viszonyulni ezekhez az elvárásokhoz, illetve az egész zenetörténet szimfónia című darabjaihoz.

Ezzel egy olyasféle magatartást vállaltam, mint például Weöres Sándor a *Psychében* vagy Esterházy Péter a *Tizenhét hattyúkban*. Nagyon érdekel, hogy milyen lehet *ma* egy szimfónia. Időközben *1. szimfónia* lett a mű címe, mert amíg komponáltam, felhívtam Hámosi Mátét az Óbudai Danubia Zenekartól, hogy szeretnének rendelni tőlem egy darabot Beethoven *VI. szimfóniája* mellé. Kérdezte, van-e már valami címtétel, mire azt mondtam, hogy *2. szimfónia* (nevet).

Megtartod a klasszikus szimfónia kötöttségeit?

Pontosan az a lényeg, hogy ezt a kérdést a közönség is feltegye. Persze

nem minden hallgató tudja, melyek a szimfónia kötöttségei, a többségben inkább csak annyi él, hogy az egy absztrakt mű, aminek legtöbbször nincsen programja, az individuális hangszerek pedig feloldódnak a tömegben.

Per definitionem is azt jelenti a szimfónia szó, hogy „együtthangzás”. Az én szimfóniám alcíme *Omaggio a Giuseppe Haydn*, mivel egy Haydn-szimfónia mellett hangzik majd el, és pontosan azok a hangszerek szerepelnek benne, mint az ő művében: két oboa, két kürt, timpani és vonósok. Négy tételből áll, amiből az első és az utolsó gyors, a második lassú, a harmadik menüett. Igen, ilyen szempontból „klasszikus” szimfónia, de nem egy Haydn-stílusgyakorlat volt a célom, hanem ennél sokkal több, a saját gondolataim kifejezésére szeretném használni a formát, hivatkozási alapként.

Balogh Máté (Fotó/Forrás: Kérges Máté)

A másik győri bemutató pedig egy népdalfeldolgozás lesz.

Ezt a sorozatot is hamarosan befejezem, a címe *Folk Songs 1913*. Az évszám az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó békeévére utal. Florian Illies történész írt egy nagy hatású könyvet *1913* címmel, amelyben

fidelio

A darabomban az Osztrák-Magyar Monarchia népdalaiból dolgoztam fel, az első részben morva és szlovák énekek szerepelnek, a másodikban egy lengyel kujawiák, a harmadik részben jiddis dalok, amelyeket Max Eisikovits gyűjtött Máramaros megyében. Ő volt Kurtág tanára is. Aztán délszláv kóló, tiroli jódli és magyar induló is elhangzik. Harcsa Veronika fogja elénekelni a darabot, aki szerintem rendkívül alkalmas erre. A magyar szerzők valahogy ritkán képesek kilépni a népdalfeldolgozás kodályi hagyományából. Ha valaki népdalhoz nyúlt, általában az anyag máris definiálta, hogy mit csinál vele. Nagyon ritka a kivétel, például Maros Rudolfnak létezik egy siratója, ami igencsak újszerű. Az én feldolgozásaimban úgy szerepel a népdal, mint egy ógórög cserépdarab a múzeumban, ami köré rekonstruálták az eredeti vázát, de pontosan lehet látni, hogy az más anyagból készült, más színű. Érvényesül egy elidegenítő hatás, de a cserépdarab az egész konstrukció magjaként, értelmeként jelenik meg.

A darabod Berio *Folk Songs* című alkotásával együtt szólal meg. Gondoltál erre a műre komponálás közben, mint a népdalfeldolgozás egy lehetséges módjára?

Jól ismerem a művet, annyiban eszembe jutott, hogy az én darabom is ugyanarra az apparátusra készült, ami technikai szükségszerűség. Beriótól a *Folk Songs* ugyan nagyon fontos darab, kiváló mű, de esztétikai értelemben, illetve a népdalokhoz való viszonyát illetően nem volt példa számomra. Ő a világ legkülönbözőbb részeiről válogatta a népdalokat, van köztük francia, de azeri is. Az én esetemben a deklamációk sokkal kevésbé eltérőek.

Már Bartók is felfedezte, hogy a szomszédos népeknek a közös történelmi tapasztalat miatt sokszor azonos a deklamációja, hangkészlete, és ezek a népdalok hatottak is egymásra.

Például előfordul, hogy egy jiddis és egy morva népdal nagyon hasonlít. Pedig a jiddis falvak a mai ukrán-román határ környékén vannak, Morvaország meg a szlovák-cseh határvidéken, tehát a birodalom viszonylatában nagyon távol esnek egymástól.

Balogh Máté (Fotó/Forrás: Kérges Máté)

Miért érezted úgy, hogy most nagyobb szabású műveket szeretnél írni?

Erre nehéz válaszolni. Mivel kis gyerekeim vannak, az utóbbi években nem túl gyakran volt lehetőségem elmélyülni a munkában. Csak este tudtam komponálni, ezért gesztusértékű, rövid, ötletszerű darabok születtek, általában kis apparátusra. Azt hiszem,

ahogy az embernek fejlődik az intellektusa, felnőtté válik, egy idő után szeretne nagy összefüggésekben, távlatokban gondolkodni, kontextusba helyezni a világ elemeit.

Háború és béke került sorra, sajnos, ezutóbbi ma nagyon aktuális.

Májusban az Óbudai Danubia Zenekar játssza Schubert *Dichterliebe*jét a te átíratodban. Ezt a feldolgozást már korábban elkészítetted, változtattál rajta most valamit?

Nem, ez a korábban már bemutatott változat lesz. Itt is ugyanaz érdekelt, mint a szimfóniánál. A zenetörténet során mindig is felkérték a zeneszerzőket, hogy hangszereljenek át egy darabot, például mert nem volt elérhető a hangszer, amelyen eredetileg játszották, vagy nem fért be a terembe egy egész zenekar. Engem az érdekelt, hogyan lehet ebből a feladatból saját zeneszerzői interpretációt csinálni, hogy megváltozzon az eredeti kontextus, a mában szülessen újra az alkotás.

A feladat körülbelül azzal egyenlő, mint amikor valaki lefordít egy verset egy másik nyelvre.

Nem csak elmagyarázza, vagy lábjegyzetekkel látja el, ahogyan Nádasdy Ádám tette kitűnő Dante-fordításában, hanem valóban új szavakkal, új kontextussal ruhazza fel, *horribile dictu* beleépítve a mai szlenget.

Balogh Máté (Fotó/Forrás: Nagyllés Szilárd)

Sokkal távolabbi kultúrákhoz is közelítesz, vannak ógörög, illetve kínai nyelvre, tematikára épülő műveid. Mi érdekes ezekben a világokban, és hogyan lehet a mi perspektívánkból közelíteni hozzájuk?

Az ógörögök világához sokkal közelebb vagyunk, mint akár a mai Kínához. Mikor ezzel a kultúrával foglalkoztam, az érdekelt, mi volt más kétezer évvel ezelőtt, amikor ugyanez az emberi faj, ugyanezekkel a biológiai adottságokkal, nagyjából ugyanakkora közösségekben próbált meg együttélni, művelődni, szórakozni, szerelmesnek lenni, háborúzni, mint ma.

Mi marad meg korokon átívelve is, és mi az, ami csupán ráarakódott külsőség?

Mivel én zeneszerző vagyok, nem történész vagy filozófus, zenei kérdéseket tudok feltenni és zenei válaszokat adni rájuk. Például ha létezik egy ógörög dallam, amit egy ma már nem szokványos skálában komponáltak (ez az úgynevezett enharmonikus skála, amiben negyedhangok is vannak), azt hogyan tudom úgy beilleszteni egy darabba, hogy a korábban emlegetett vázához hasonlóan viselkedjen. Hamarosan el is hangzik majd egy ógörög témát feldolgozó darabom, a Pécsi Egyetem aulájában Molnár Anna éneklí május 20-án Euripidész *Antiopé* című, töredékben fennmaradt drámájának feldolgozását, amelyet Tornyai Péterrel közösen készítettünk. Ezek olyan természetű zeneszerzői munkák, amiket nem lehetne elvégezni klasszika-filológusi segítség nélkül. Kárpáti András kitűnő antik-tudós volt a segítségünkre.

És mi vonz a kínai kultúrában?

De nekem európaiként, európai reflexekkel nincs tudásom arról az ötezer éves kultúráról, aminek következménye a mai Kína is.

A kulturális beidegződések és az ebből fakadó reflexek annyira különbözőek, hogy rengeteget kell ahhoz tanulni, hogy valaki megértse a kínai zenét, a kínai irodalmat, a kínai embereket. Ilyen értelemben minden zenei próbálkozásom kudarc volt Kínában, de nagyon értelmes kudarc. Még a Sanghajban, a legnyugatiasabb városban bemutatott darabom is értelmetlen zagyaságnak tűnt abban a közegben.

A régebbi korok során, amikor Európa felfedezte magának a Keletet, a művek jellemzően szintén inkább a mi Kelet-képünkről árulkodtak, mint arról, hogy milyen az a világ igazából.

Krasznahorkai László *Rombolás és bánat az ég alatt* című regényében nagyon jól írt a mai Kínáról, illetve a két világ között húzódó megérthetlenségről. Ahhoz, hogy megértsük az ötezer éves kínai hagyományt, évtizedeken át kellene ott élni. De ettől még természetesen továbbra is izgat a kínai világ, vannak rendkívül jó kínai írók, például Jü Hua, akinek a könyvei magyarul is elérhetőek, mindenkinek ajánlom őket.

Készült már egy néhány színpadi műved, de a nem színpadra szánt alkotásaidban is sok esetben érezni egyfajta színpadi attitűdöt. A Győrben bemutatott Raabertüre-nyitánynál szinte láttuk magunk előtt a történeteket. Ha már szóba kerültek a nagyobb lélegzetű művek: vannak-e ezen a téren további terveid?

Nem teljesen véletlenül, de épp most rendelt tőlem az UMZE Kamaraegyüttes egy egyfelvonásos operát F. Scott Fitzgerald amerikai drámaíróinak a húszas évek New Orleansában játszódó drámája alapján. A címe *Porcelain and Pink*, a cselekmény végig egyetlen fürdőszobában zajlik, tehát nagyrészt helyzetkomikumon alapul. A darabnak zenei vonatkozása is van, az egyik szereplő jazzénekesnő egy New Orleans-i lokálban. Itt megint lehetőségem nyílt, hogy

az operám ne „csak” egyszerű színpadi mű legyen, hanem kapcsolódjon a jazz világhoz, Benny Goodmanhez és a big bandhez.

A bemutató a tervek szerint 2023 tavaszán lesz, a Magyar Zene Házában. Aztán van még néhány nem színpadi tervem is, Czirok Zoltán harsonaművésznek írtam egy osztrák-magyar katonaindulót *Posauner-March* címmel, ami egy kicsit cirkuszi mutatvány, minden szólamot ő játszik. Szentpáli Rolandnak és az Óbudai Danubia Zenekarnak írok egy egytétel tubaversenyt, *Marcherto* címmel (a march, tehát induló és a concerto szóból). Ugyancsak a Danubiának a már említett 2. *szimfóniámat*. A címek sokszor már előbb megvannak, mint a darabok (*nevet*). Rohmann Dittának Beethoven-levelekre írok egy új művet, amelyben énekelni is fog a csellózás mellett, és be akarom fejezni a Borbély László zongoraművésznek írt *Egy kiállítás képei-kommentárjaimat*. Jobban belegondolva, nekem tulajdonképpen minden darabom ugyanarról a zeneszerzői magatartásról szól, csak mindig más a hivatkozási alap.

Fejléckép: Balogh Máté (fotó: Végső Zoltán)

Balogh Máté: „Az önmenedzselést ma minden zeneszerzőnek el kell szenvednie”

Szerző: Bodnár Eszter — 2022. január 17.

Balogh Máté – fotó: Tóth László

Szükséges-e egy zeneszerzőnek a darabjai megismertetésével foglalkozni? Mit tud tenni, hogy eljusson a közönséghez? Miért érdemes a Magyar Zeneszerzők Egyesületéhez csatlakozni? Hogyan lehet egyensúlyt teremteni egy művész életének különböző területei között? Balogh Máté zeneszerzővel, a Magyar Zeneszerzők Egyesületének elnökével beszélgettünk.

– A FOCUS on You programunkban klasszikus zenével foglalkozó fiataloknak segítünk a zenei üzleti életben szükséges készségek, képességek elsajátításában. Mit gondolsz az önmenedzsmentről, a magas szintű zenei munka mellett milyen tudás szükséges egy fiatal zeneszerzőknek ma a boldoguláshoz?

– Egyre inkább úgy látom, hogy az úgynevezett „önmenedzselést” valamilyen értelemben ma minden zeneszerzőnek el kell szenvednie. Az előző korokban a zeneszerzői munkák közönséghez való kommunikálását, vagyis a zenedarabok előadását általában nem a zeneszerzők szervezték meg. A művek megszólaltatását a zeneszerzőkön kívülálló és jól bejáratott rendszerek biztosították.

A 16. századi Giovanni Pierluigi da Palestrina napi rutinjában rengeteg mű született, minden esetben abban a biztos hitben, hogy azok a vasárnapi misén és egyéb liturgikus alkalmakkor bemutatásra kerülnek. 200 évvel később Joseph Haydn széleskörű zeneszerzői munkásságát Esterházy Miklós és más arisztokraták anyagi hozzájárulásaival tudta megismertetni a közönséggel. A 19. század második felétől, a hangversenyipar fellendülésével és a múzeumi – tehát nem kortárszenei – koncertprogramok megjelenésével egyre inkább megváltozott mindez.

Az új művek bemutattatása már nem volt feltétlenül könnyű feladat. Azt hiszem, nem véletlen, hogy Schönberg, Webern és Berg áttértek a kis apparátusú kamaraművek komponálására: nem tudták egykönnyen megszervezni, hogy mamutméretű zenekarok rutinszerűen bemutassák a műveiket. Az itt felsorolt modellek persze nem függetlenek a zenedarabok belső logikájától sem: Palestrina művei direkt a liturgiai helyzetre íródtak (milyen nagyszerű szakember volt!), Haydn barytontrói azért, hogy Esterháznak és barátainak legyen mit játszania, Webern művei pedig legtöbbször a tizenkéthangúság logikájára épültek, ami eleve kis formát feltételez.

Bartók már nem tudott megélni zeneszerzésből, és azóta is csak nagyon kevesen. Ha önmenedzselésnek azt hívjuk, hogy egy alkotó (horribile dictu zeneszerző) tudatos lépéseket tesz azért, hogy az alkotói munkája bármilyen formában „nyilvánosságra kerüljön”, akkor ez ma nemcsak lehetséges, de szükségszerű tevékenység. Azért fogalmaztam úgy, hogy mindezt „el kell szenvedni”, mert a zeneszerző természeténél fogva nem menedzser, sem koncertszervező, és így szívesebben ül otthon a zongoránál ceruzával a kezében, minthogy a saját magát reklámozó posztokat fogalmazza a virtuális térben, de ez ma már elengedhetetlen.

– Bár még a negyvenedik életévedet sem töltötted be, rendkívül hosszú a darabjaidat bemutató koncertek, zenekarok, zenészek listája, mind Magyarországon, mind külföldön. A programunkban részt vevő pályakezdő zeneszerzőknek gyakran az az első kérdése, hogy hogyan tudnák elérni, hogy előadják a darabjaikat, felkérjék őket új darabok írására? Milyen tanácsot adnál nekik?

– Nem hiszem, hogy van erre recept. (Vagy ha van, nem vagyok birtokában.) Úgy látom, nagyon sok a kortárs zenei esemény Magyarországon. Ma szinte alig van olyan együttes, amely legalább ritkán ne játszana új műveket. Ennek megfelelően majdnem minden napra jut egy kortárs zenei esemény. Véletlenül tudom például, hogy az Anima Musicae Kamarazenekar az elmúlt 11 évben több mint 100(!) új darabot mutatott be. A többiek között

saját tanítványaimból is álló MilleniArt Ensemble pedig a nálam fiatalabb zeneszerző-generáció műveit tűzi rendszeresen műsorra.

Egy-két szimfonikus zenekar (Budafoki Dohnányi Zenekar, Győr, Székesfehérvár) rezidens zeneszerzői programot indított. De más zenekarok is sokszor játszanak ősbemutatókat (Concerto, Óbudai Danubia Zenekar, Rádiózenekar, MÁV Zenekar, Pécs, Szeged). Kifejezetten kortárs zenei koncerthelyszínek tudnak működni, néha többszáz embert megmozgatva. Az államilag támogatott koncertpályázatok bárki számára nyitottak, elsősorban persze kamarakonzertekre vannak kondicionálva. Már máshol is említettem: úgy látom, ma sokkal könnyebb egy kortárs zeneszerzőnek elérnie, hogy előadják a darabját, mint 10-20 évvel ezelőtt. Ennek megfelelően az én generációmban már sokkal több az aktív alkotó, mint régebben. Szerencsésnek gondolom továbbá, hogy az eddig a kortárs zenére nem jellemző „professzionális menedzsment” (mint olyan) is be-bekapcsolódik ebbe a diszciplínába. Hogy csak néhány példát említsek: a FUGA (Nagy Bálint, Rajk Judit), a BMC (Gőz László, Kégl András), az Eötvös Péter Alapítvány, az Átlátszó Hang Új Zenei Fesztivál, a Simon Béla által menedzselt UMZE és Ti magatok (a Sonus Alapítvány), az UMP-EMB zeneműkiadó is – ezek mind olyan tudatosan felépített kortárs zenei fórumok, amelyek valamennyire leveszik az „önmenedzselés” és a bemutatók megszervezésének terhet a zeneszerzők válláról, akik így több energiát tudnak fordítani arra, hogy jó darabokat írjanak. Mit mondhatnánk? Hála érte.

– Nemrég a Magyar Zeneszerzők Egyesületének elnökévé választottak. Milyen az egyesületben a fiatalok aránya? Mivel biztatnád a fiatal zeneszerzőket, miért csatlakozzanak az egyesülethez?

– A Magyar Zeneszerzők Egyesülete nem más, mint egy széleskörű érdekvédelmi szervezet. Előtte Hollós Máté vezette, 25 évig. Máté el tudta érni, hogy a teljes zeneszerzőszakma (Kurtágtól Presserig) nagyjából konfliktusmentesen működjön. Ma már nincsenek olyan zeneszerzők, akik azért nem köszönnek egymásnak az utcán, mert más stílusban komponálnak. Pont pár nappal ezelőtt, teljesen ad hoc helyzetben együtt kávéztam az Operettszínház egyik vezető zeneszerzőjével, Kovács Adriánnal. Azt hiszem, ha elképzeljük a nagybetűs Zene térképét, akkor az ő zenéje és az én zeném olyan távol vannak egymástól, hogy csak transzkontinentális repülőúton megközelíthetők. Mégsem okozott gondot kollegiálisan elbeszélgetni: egyetlen szakma alá tartozónak éreztük magunkat, és kölcsönösen tiszteltük egymás munkáját. Ezt azért mondom, mert pontosan tudható, hogy a velünk analóg idős kollégáink 20-30-40 évvel ezelőtt hogyan viseltettek egymás iránt.

A Magyar Zeneszerzők Egyesülete célja ennek a fajta általános kollegialitásnak a fenntartása. Hogy az eredeti kérdésre is válaszoljak: szükség lenne még több fiatal bevonására, mindenkit bátorítok, hogy lépjen be. Az elkövetkező időszakban több zeneszerzői pályázatot is ki fogunk írni: két koncertsorozat szervezése is zajlik a visegrádi országokkal közösen, valamint egy, a Zeneakadémia fúvós tanszékével együtt kiírt zeneszerzőverseny is kilátásban van. Az összes tagunkat részletesen bemutató angol nyelvű könyv pedig a tervek szerint februárban jelenik majd meg, ezt még Hollós Máté kezdeményezte, és Laskai Anna szerkesztette meg. Egy új honlap is tervben van.

– A zeneszerzés mellett tanítasz a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem adjunktusaként és a Nemzetközi Kodály Intézet zeneelmélet tanáraként is, és két kisgyermek édesapja vagy. Hogyan tud egy zeneszerző egyensúlyt teremteni a feladatai, a munkája és a magánélet között, mivel töltödsz leginkább

– Sosztakovicsot idézném: „A napot reggel kell meghosszabbítani.” Az életem zeneszerzésen kívüli különböző dimenziói szerencsésen inspirálnak. Amikor a kislányomat elviszem úszóedzésre, az olyan, mint egy hobbi, közben „vele” foglalkozom, teljesen ellazulok. Nemrég a trieszti Zeneakadémián kellett tartanom egy öt órás előadást, és előtte nagyon izgultam, hogy mivel fogom kitölteni. Aztán annyira belelovaltam magam egy felmerülő kérdésbe (Kurtág vokális zenéjével kapcsolatban), hogy a végén rám kellett szólni, hogy hagyjam már abba, véget ért a nap. Ebben a furcsa állapotomban néhány olyan dolog is eszembe jutott, ami

később egy saját darabban manifestálódott. Ez teljesen rendszeres. A kérdésedben tehát benne rejtett a válasz: a zeneszerzésen kívül leginkább a családdal és a tanítással töltődöm.

Balogh Máté szerezte az Egy nap című díjnyertes film zenéjét

HIRDETÉS

Az utóbbi években kezdett felfigyelni a filmvilág a magyar tehetségekre. Sorra vívják ki a szakma elismerését a hazai alkotások, és most egy újabb sikert tudhat magáénak a magyar filmművészet: Szilágyi Zsófia első nagy játékfilmje, az Egy nap FIPRESCI-díjat kapott az idei Cannes-i Filmfesztiválon.

Az Európai Filmkritikusok díjával jutalmazott film egy háromgyerekes anyuka hétköznapijait mutatja be kendőzetlenül: gyerekek körüli tennivalók, háztartás, válságban lévő házasság, anyagi nehézségek. Tipikus alsó középosztály-beli mindennapok és problémák, amivel egy modern kori anya

szembenézhet, ezen a tortán nincs hab. Nem csak a képi világ nyomasztó a filmben, hanem a zene is. Amit, nem mellesleg egy dunaújvárosi származású zeneszerző, Balogh Máté írt.

Balogh Máté zeneszerző, a Nemzetközi Kodály Intézet oktatója Fotó: Nagyllés Szilárd

Fiatal zeneszerző vagy, sokan talán nem ismerik a neved. Mesélj magadról!

– Jelenleg Budapesten élek, de Dunaújvárosban nőttem fel, a szüleim zenészek, innen ered a rajongásom. Itt jártam általánosba, a Móriczba, és zeneiskolába is. Nagyon sok hangszeren játszottam, klarinét, trombita, tuba, zongora, de nem voltam kitartó és egyiket sem éreztem igazán a magaménak. A zongora közülük az egyetlen, ami megmaradt. Viszont a zeneszerzés kifejezetten érdekelt, már 13 évesen foglalkoztam vele. Aztán a tanáraink úgy gondolták, tehetséges vagyok benne, és direkt ilyen

feladatokat kaptam tőlük. Az általános után elhagytam a várost, és a Pécsi Művészeti Szakközépiskolában tanultam, felsőfokú tanulmányaimat pedig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen végeztem, itt már célzottan zeneszerzés szakon szereztem diplomát.

Amikor megnéztem az eredményeidet, több, mint tizennégy díjat, elismerést találtam felsorolva, köztük az Artisjus-díjat is, és a versenyeken soha nem végzel a dobogó második foka alatt, mégis nagyon könnyedén beszélsz ezekről.

– Igen és könnyedén is veszem ezeket. Persze ez nem azt jelenti, hogy nem örülök nekik, vagy nem esik jól az elismerés, mert épp ellenkezőleg. Ráadásul ezekből profitálok is. Egy versenyen például muszáj megszólaltatni a megírt zenét, ilyenkor a szervezők hívnak meg zenészeket, akik előadják a darabot. Nagyközönség elé kerül a művem, és ha jól sikerül, szakmai és anyagi elismerést is kapok. Nagyon szívesen alkotok és versenyzem így.

Talán a sok szereplésnek köszönhető, hogy te írhattad az Egy nap zenéjét...

– Zsófi már hallott rólam, és személyesen ő keresett meg, ekkor már majdnem kész volt a film. Megkért, hogy írjak hozzá zenét, én pedig örömmel vettem a felkérést, de addig nem mondtam igent, amíg végig nem néztem, miről is van szó. Ha nem érzem magaménak a mű üzenetét, akkor nem fog menni az érdemi munka, az olyan, amit jó szívvel adok ki a kezeim közül. Itt azonban erről szó sem volt. Erős, aktuális és mély a film, nagyon tetszett, teljesen a magaménak éreztem.

Hogy zajlott a munka folyamata?

– Zsófi szilárd elképzelésekkel állt elő: olyan zenei világot képzelt el, ami nyomasztó, de mégsem félelmetes. Nem egyszerű feladat. Három hónapon keresztül írtam, ez alatt számtalanszor alakítottam rajta a rendező instrukciói szerint. Ráadásul komoly logisztikára volt szükség, hiszen mindig szerveznünk kellett zenészeket, akik felveszik a kész anyagot. Egyébként jó volt együtt dolgozni, mert mindkettőnk elképzelése nagyon egy irányba haladt, nem voltak komoly szakmai ellentétek köztünk. Pontosan olyan zenei aláfestést álmodott meg Zsófi, ami az én fejemben is megszületett a film hangulata kapcsán.

Ez volt az első filmzene, amit te írtál?

– Így van, ezért is jelentett igazi kihívást. Van az alkalmazott zeneszerzés, ez kifejezetten arról szól, hogy felkérésre, irányítottan írjak az alkotók. Na, én eddig nem ezt csináltam. Klasszikusan, ahogy jött az ihlet, én úgy dolgoztam. Nagyon másféle hozzáállást igényel egy ilyen munka, de jól éreztem magam benne és büszke voltam, hogy sikerült megoldani a feladatot, és a rendező is elégedett volt a végeredménnyel. Szól a filmben egy Johann Strauss-induló és egy rockzenei betét, ezeket leszámítva az én munkám szól a zenés jelenetek alatt.

Őszintén, gondoltad volna, hogy ekkora sikere lesz a filmnek?

– Nem gondoltam volna! Azt hittem, hogy ez a film túl erős a Hollywood-féle helyekre, nem fog túl nagy karriert befutni. Oda kell valami cukormázos dolog, de minimum egy happy end, az Egy nap ezeket távolról sem ismeri. Szerintem Zsófi sem gondolta, hozzáteszem, ez az első nagyjátékfilmje, lehet, hogy ezért sem volt bizakodó.

Annyira kíváncsi vagyok, mi történik egy ilyen elképesztő siker után. Gondolom, téged is többen megkerestek már azóta, a rendezőt pedig kiváltképp.

– Engem még nem kerestek meg emiatt új felkéréssel, de ha esetleg egy hasonlóan izgalmas anyaggal állnának elő, valószínűleg belevágnék. Azt tudom egyelőre reálisabban elképzelni, hogy Zsófival dolgozok majd együtt a továbbiakban is, ha új filmhez fog hozzá és persze felkér. Arra, hogy egy

rendező és zeneszerző filmről filmre együtt dolgoznak, számos példát láttunk már a filmtörténelemben.

Balogh Máté Vajda Gergely karmesterrel az UMZF zeneszerzőversenyen, ahol Máté első helyezést ért el
Fotó:Amatőr

Mennyire vagy elfoglalt? Jársz mostanában Dunaújvárosban?

– Nem unatkozom. A Nemzetközi Kodály Intézetben tanítok zeneelméletet, mellette pedig az UMP Editio Musica Budapest kottakiadó főszerkesztője is vagyok, és még ezek mellett alkotok. Mindamellet főrj és édesapa is vagyok, szeretem a családommal tölteni a szabadidőmet. Ennek ellenére ebben a hónapban hazalátogatok, június 22-én lesz egy közös szerzői estem Bánkővi Gyulával, ő szintén dunaújvárosi születésű zeneszerző. A program hat órákor kezdődik majd a KMI-ben, jöjjenek el minél többen!

KLASSZIKUS

Fabékák és Si King-dalok – Balogh-premier Shanghaiban

BELINSZKY ANNA

2017.11.30. 11:55

December 6-án először hangzik el a Shanghai Conservatory of Music hangversenytermében Balogh Máté Odes (诗经) című darabja, melyet a Forbidden City Chamber Orchestrának és a pekingi zeneakadémia neves professzorának, Liu Shunnak dedikált.

Hogyan képes hatni egy fiatal zeneszerzőre a kínai kultúra, és milyen zenék születhetnek ebből a találkozásból? Balogh Máté tavaly egy tanulmányútnak köszönhetően több hetet töltött Kínában, ahol Tibettől Szecsuánon át Pekingig a helyi kultúra számos különböző arcát ismerhette meg. Az elmúlt évben kínai témájú darabokon dolgozott, a munka eredményeként pedig épp egy sanghaji bemutatóra készül.

- Volt bármilyen kapcsolatod a kínai kultúrával korábban?

- Az eddigi egyik legkedvesebb és legtöbbet játszott darabom, a hárfára és szaxofonra írt *Kikaku és Basho* is egy csan-buddhista ihletettségű kompozíció, melyben a japán haikumesterről, Matsuo Bashóról szóló csan-buddhista tanmesét öntöttem zenébe. Magát a mesét a kínai hagyomány is átvette. Ezt a művet küldtem el a kínai tanulmányút szervezőinek az első helyen, mikor arra kértek, hogy definiáljam magam mint zeneszerző. Hasonlóan fontos számomra a Weiner Ensemble által korábban rendelt *Pentagrammon* című darabom is, amelyben öt különböző hangolású pentaton hangszer szól egyszerre. Egyébként az ehhez hasonló távol-keleti reflexió itthon sem új;

az egész Új Zenei Stúdió sokat foglalkozott a buddhizmussal, Jeney Zoltán például gyakran úgy tanított bennünket, hogy egy-egy zeneszerzői problémára válaszul elmondott egy buddhista tanmesét.

- Milyen élmények értek Kínában?

- Rengeteg különféle helyen jártunk Pekingtől Tibetig: hallottunk buddhista kolostorban szájorgonán játszó szerzeteseket, színházi előadásokat néztünk, de jártunk pop koncerten és klasszikus zenei hangversenyen is.

Az egyik legfontosabb élmény volt számomra az a pantomim előadás, amelyet csak egy fabéka kísért – a pantomimos minden mozdulatát lekövetve.

A tanulmányúton, melyen Sály Bánnal és több más közép- és kelet-európai zeneszerzővel közösen vettünk részt, a koncertek mellett sok inspiráló beszélgetésben is részünk volt, a szervezők nagyon kíváncsiak voltak arra, hogy európai zeneszerzőként mit gondolunk a kínai kultúráról. Az utolsó héten visszamentünk a Pekingi Zeneakadémiára, ahol kínai hangszereken tanultunk játszani, felfedeztük a lehetőségeiket, és nagy mennyiségű háttéranyagot is kaptunk a működésükről.

Balogh Máté

Fotó: Végső Zoltán

- Hogyan született meg az *Ódák* című darabod?

- A konfuciánus *Shi Jing* (magyarul *Si King*) gyűjtemény első két versét zenésítettem meg kontratenor szólóra és kínai népi hangszerekből álló zenekarra. Elképesztő hatással volt rám a *Si King*, csak az első két versével egy évig foglalkoztam. Megtanultam őket kínaiul, és utánanéztem az összes bennük szereplő szónak. Olyan szót is találtam bennük, amelynek hét teljesen különböző jelentése van: jelentheti azt, hogy cseresznye, háború, anya...

Lefordíthatatlan ez a szimbólumrendszer, és ma már a kínaiak sem értik igazán.

A *Si King* egyébként a konfucianizmus öt klasszikus könyvének egyike, melyeket a hagyomány szerint Konfuciusz állított össze tulajdonképpen népi szövegekből. Munkadalok vagy természeti képek éppúgy megtalálhatók a versek közt, mint ódák vagy szerelmi dalok. Fantasztikusan izgalmas formájúak a versek, és mindig van bennük valami kiszámíthatatlan ismétlés, például a lepkeszép asszony képe az első versben. Olyan az egész, mint egy kaleidoszkóp: ha más szögből nézzük, bizonyos elemek – más elemek mellé kerülve – rögtön más jelentenek.

- Hogyan kapcsolódik a zene mindehhez?

- A kínai nyelvben minden egyes szótagnak van egy tónusa, amely egy dallamvonalat alkot. Az én dallamom minden esetben követi a szótagnak ezt a tónusát. A zenekar mindössze néhány motívumból építkezik, és pontosan követi a szöveg formájának alakulását. Az ismétlésekkor az énekszólám viselkedhet csak másképp.

- Tavasszal Budapesten is hallhatjuk majd egy kínai tárgyú darabodat a Konfuciusz Intézetben.

- Szerettem volna egy olyan realizációt is készíteni az *Ódából*, amelyhez nincs szükség kínai hangszerekre, és amely itthon is megszólalhat.

Végül azonban nem ez történt, hanem inkább új szövegekre komponáltam új dalokat.

Rögtön meg is találtam hozzájuk az előadót Molnár Anna személyében, aki zongora és fabéka kísérettel szólaltatja majd meg a *Si King* verseit egy olyan koncerten, melyen több más magyar szerző kínai témájú dalai is elhangzanak.

- *FROGcerto* címmel fabékára és kínai zenekarra egy teljes concertót is komponáltál. Mi az, ami ennyire megfogott a fabékákban?

- Hatalmas élmény volt látnom, hogy néhány, konkrét hangmagassággal nem rendelkező fadarab mennyire egyenlő partnerként tud kísérni egy színházi előadást. És ez a fabékákkal kísért előadás ugyanazzal az érzelmi skálával rendelkezett, mint egy opera teljes szimfonikus zenekarral és minden szereplővel. Ez inspirált, hogy minél több olyan karaktert felfedezzek és kitaláljak, amely megszólaltatható ezen a hangszeren.

A koncertóban a zenekar folyamatosan reagál a fabékára, amelynek egyébként akkora hangja van, hogy az egész tutit képes átütni.

A két tételből álló mű második tétele egy dal szóló békára, szinte el lehetne énekelni. A nyugati és a kínai kultúra közti párbeszédet szimbolizálva egy nagybögő szólamot is beillesztettem a darabba, az ő hangjai is folyamatosan reagálnak a béka énekére.

- Mennyire kell képzettnek lenni egy szóló fabéka művésznek?

- Nagyon. Azt hiszem, erre a feladatra importálnom kell majd egy specialistát.

- Mi az, amiben új perspektívát nyitott számodra a kínai zenével, a kínai kultúrával való tapasztalatod?

- A kultúra szellemi, transzcendentális része egyszerűen beépült a gondolkodásomba, és nagyon erős találkozásom volt a konfucianizmussal is. A *Rombolás és bánat az Ég alatt* című regényében szépen ábrázolja Krasznahorkai (aki sokáig élt Kínában), hogy a kínaiak eltékozták ezt a több ezer éves szellemet. A regény egyik kulcsjelenéteben azonban arra is rávilágít, hogy ez Európában sincs másképp.

Én is azt látom, hogy a kommercialista körforgásban eltávolodunk európai szellemünk hivatkozási pontjaitól.

A nem-anyagi természetű értékeink – mint például a művészet – „anyagizálódott”. Ezalatt azt értem, hogy a művészeti alkotások termékek lettek. Megítélésükkor szellemi igényességük, vagy akár szakmai nivójuk szekunder szemponttá vált. Saját környezetem megismerésében tehát éppen a glóbusz másik oldalán tett utazásom segített. Az európai öndefinícióm erősebb lett.